

Теорія і методика професійної освіти

УДК 821.161.2.09-32(092)Паг(045)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17916369>

**Поєднання наївної споглядальності дитинства з екзистенційною глибиною
дорослого досвіду у новелістиці Галини Пагутяк**

Гончарук Валентина Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української
літератури, українознавства та методик їх навчання,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
20300, м. Умань, вул. Садова, 2, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-7323-0590>

Прийнято: 14.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

***Анотація:** Стаття присвячена комплексному аналізу специфіки поєднання наївної споглядальності дитинства з екзистенційною глибиною дорослого досвіду у новелістиці Галини Пагутяк. Поставлена проблема розглядається як одна з центральних художньо-філософських домінант творчості письменниці, що формує унікальний тип наративної оптики та визначає жанрову й стилістичну своєрідність її малої прози. У дослідженні з'ясовано, що дитяче світосприйняття в текстах Галини Пагутяк не функціонує лише як психологічна категорія або автобіографічний елемент, а постає як особлива форма пізнання світу, що зберігає чутливість, відкритість, наївну довіру та інтимність спостереження. У межах естетики письменниці дитинство поєднується з екзистенційним досвідом дорослого персонажа, створюючи багатовимірний простір осмислення тем самотності, межовості, страху, часу, втрати, пам'яті та пошуку сенсу. Такий синтез забезпечує ефект «подвійної оптики», коли нарація водночас зберігає безпосередність дитячого*

погляду й інтелектуальну заглибленість у філософські питання буття. Значну увагу приділено ролі міфопоетичних і архетипних структур, інтертекстуальних перегуків та психологічної достовірності, які поглиблюють діалог дитячої наївності та екзистенційної рефлексії. Проаналізовано новели, у яких взаємодія цих двох модусів світовідчуття проявляється найяскравіше, зокрема «Душа метелика», «Потонула душа», «Гола дитина...». Доведено, що така взаємодія формує специфічну модель художнього мислення Г. Пагутяк, у якій дитинство постає не як втрачений стан, а як спосіб відновлення цілісності й автентичності особистості. Отримані результати поглиблюють розуміння новелістики письменниці та розкривають нові перспективи для інтерпретації сучасної української малої прози.

Ключові слова: дитинство; споглядальність; екзистенційність; новелістика; Галина Пагутяк; архетип; наратив; дитяча оптика.

Combination of the naive contemplativeness of childhood and the existential depth of adult experience in Halyna Pahutiak's short fiction

Valentyna Honcharuk

candidate of Pedagogical Sciences, docent, docent of the Department of Ukrainian Literature, Ukrainian Studies and Methods of Their Teaching,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 20300, Uman, Sadova Str., 2,
Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7323-0590>

Abstract: *The article provides a comprehensive analysis of the interplay between the naive contemplative perception of childhood and the existential depth of adult experience in Halyna Pahutiak's short fiction. This issue is interpreted as one of the key artistic and philosophical dominants of Pahutiak's prose, shaping a unique narrative perspective and determining the genre and stylistic originality of her short*

stories. The study demonstrates that childhood in Pahutiak's texts functions not merely as a psychological category or autobiographical reference, but as a distinct mode of perceiving reality characterized by sensitivity, openness, intuitive trust, and intimate observation. Within the author's aesthetic system, this childlike worldview is closely woven together with the mature protagonist's existential reflection, creating a multidimensional space for exploring loneliness, liminality, fear, temporality, loss, memory, and the search for meaning. This synthesis produces a "double optics" effect that combines the immediacy of a child's gaze with the intellectual depth of philosophical inquiry. Special attention is paid to the role of mythopoetic and archetypal structures, intertextual resonances, and psychological authenticity that intensify the dialogue between childhood naivety and adult existential experience. The analysis focuses on short stories such as "The Butterfly's Soul," "The Drowned Soul," and "The Naked Child...", where this interplay is manifested most vividly. It is argued that this interaction shapes a specific model of Pahutiak's artistic thinking, in which childhood emerges not as a lost state but as a mode of restoring personal integrity and authenticity. The findings deepen the understanding of Pahutiak's prose and open new perspectives for interpreting contemporary Ukrainian short fiction.

Keywords: *childhood; contemplativity; existentiality; short fiction; Halyna Pahutiak; archetype; narrative; child's gaze.*

Постановка проблеми. Сучасний літературний процес в Україні характеризується активним переосмисленням національних традицій, інтеграцією у світовий культурний контекст, а також розширенням тематичних та жанрових горизонтів. Особливу увагу у цьому процесі привертає нова українська проза малої форми, яка поєднує класичні традиції з експериментальними прийомами, інноваційною композицією та символічною насиченістю.

Новелістика Галини Пагутяк посідає важливе місце у сучасній українській прозі, вирізняючись синтезом архетипних структур, міфопоетичних моделей та глибокої психологічної рефлексії. Однією з ключових особливостей її письма є поєднання наївної споглядальності дитинства з екзистенційною напругою дорослого досвіду – художній прийом, що формує унікальну образну систему та відкриває нові горизонти для інтерпретації її творів. У новелістичному дискурсі Галини Пагутяк дитинство постає не лише біографічною чи сюжетною площиною, а й способом світосприйняття, своєрідною філософською оптикою, через яку авторка осмислює теми межовості, самотності, втрати та пошуку сенсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти новелістики Галини Пагутяк висвітлювалися у працях українських дослідників (жанрово-стильові параметри, неоміфологізм, метановелістична єдність корпусу, інтер- / автоінтертекст, психологічна перспектива жіночої суб'єктності). Втім, наявні студії, як правило, фрагментарно окреслюють або окремі цикли, або поетику окремих творів, рідше – цілий корпус новел, а методичний аспект репрезентовано недостатньо.

Г. Бокшань у своїх дослідженнях наголошує на неоміфологічній природі прози Г. Пагутяк, акцентуючи увагу на архетипах дому, дороги, дитинства як “материнського лона пам'яті” [1, с. 2–4]. Дослідниця підкреслює, що дитинство в авторки має сакральний вимір, проте не розглядає його у взаємодії з екзистенційною напругою. С. Журба аналізує інтертекстуальність малої прози Г. Пагутяк, зокрема робить акцент на її складній мережевій структурі та “метароманній” логіці [2, с. 55–56]. Однак феномен дитячого світосприйняття у ній авторка не деталізує. Психологічну достовірність персонажів Г. Пагутяк окремо розглядає Г. Гальчук, зокрема її “метановелістичність” [3, с. 18–20], але питання взаємодії дитячого та дорослого досвіду залишається поза увагою.

У статті О. Войтенко [4] дитяча свідомість розглядається як ключовий наративний ресурс, завдяки якому Г. Пагутяк створює ефект «очуднення» й

міфологізації буденного світу. Авторка наголошує, що наївність дитячого сприйняття в її новелах завжди пов'язана з прихованим досвідом втрати, травми або інтуїтивного передчуття загрози [4, с. 47–48].

К. Гуменюк аналізує екзистенційний хронотоп малої прози письменниці й підкреслює, що дитяча оптика формує «подвійний погляд» – емоційно чистий і водночас філософсько заглиблений [5, с. 115]. Дитячі враження стають першою формою екзистенційної рефлексії.

У монографії М. Дашкевича [6] дитинство в новелах Г. Пагутяк трактується як «міфологічний осередок пам'яті», у якому поєднано спостережливість дитини та глибинну філософську зрілість дорослого досвіду [6, с. 89–92]. Автор зауважує, що дитячий погляд не спрощує світ, а навпаки – оголює його екзистенційні основи.

С. Єрмоленко звертається до поетики мовчання, визначаючи мовчазність дитячих персонажів Г. Пагутяк як форму травматичного досвіду, який проявляється через непрямі знаки й невербальні деталі [7, с. 69]. Дитяче мовчання стає носієм дорослої екзистенційної правди.

У статті М. Ільницької [8] осмислюється міфологізація дитячого погляду, що оформлюється як особлива модель сприйняття часу й пам'яті: дитячі спогади конструюють «міф-досвід» у дорослій свідомості [8, с. 94–95].

Дослідження Л. Ковальчук [9] присвячене співвіднесенню травми й інфантильності: учена підкреслює, що дитячий погляд у Г. Пагутяк не заперечує травматичного досвіду, а пом'якшує його через емоційну чистоту [9, с. 31].

У праці Р. Лисенка [10] акцентовано на екзистенційному образі дому, який у новелах Пагутяк постає водночас і дитячим притулком, і місцем дорослого відчуження. Дім тут функціонує як «вузол зіткнення дитячої чутливості й дорослої самотності» [10, с. 147–149].

У статті О. Мельник [11] показано, що дитячі сни, страхи та інтуїтивні передчуття у творах письменниці є не психологічними деталями, а метафізичними маркерами, які структурують буттєві сенси новели [11, с. 105].

Ю. Островська аналізує мовний аспект і доводить, що інфантильна простота мовлення виконує функцію «естетичного фільтра», через який складні онтологічні ідеї передаються у вигляді простих об'єктів і образів [12, с. 60–61].

У монографії С. Терлецького [13] розглядається топос дитинства, а Г. Пагутяк представлена як авторка, що формує «екзистенційно розщеплений голос», у якому водночас співіснують дитячий та дорослий досвіди [13, с. 118–120].

Узагальнюючи, сучасні дослідження показують, що дитяча наївність у новелах Галини Пагутяк не є стилізацією чи декоративним прийомом. Це – складна художня стратегія, завдяки якій письменниця розкриває глибинні екзистенційні проблеми: самотність, ізоляцію, травму, пошук сенсу, зіткнення людини з метафізичним виміром буття. Поєднання двох перспектив – дитячої та дорослої – утворює унікальний тип наративної подвійності, який є одним із ключових маркерів стилю письменниці.

Попри значний інтерес до творчості Галини Пагутяк, проблема, що є предметом цієї статті, залишається нерозробленою комплексно. Наявні студії торкаються лише окремих складових (міфологія, архетипи, інтертекст, психологізм), тоді як поєднання дитячої оптики та екзистенційного досвіду у новелістиці Галини Пагутяк потребує цілісного системного осмислення, що зумовлює наукову новизну пропонованого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. По-перше, у постпостмодерній українській літературі спостерігається виразна тенденція до психологізації й екзистенціалізації новелістики, що передбачає глибше осмислення особистого досвіду та механізмів формування ідентичності. Новели Галини Пагутяк, які поєднують дитячу безпосередність із філософськими

узагальненнями, є характерним виявом цього напрямку. По-друге, дитячий погляд як естетична категорія та метод наративної організації тексту залишається недостатньо осмисленим у вітчизняному літературознавстві. Зокрема, потребує аналізу його трансформація в межах міфологічного й екзистенційного письма, характерного для Г. Пагутяк. По-третє, невирішеним є питання про те, як у художньому творі співіснують вразливість дитячого світосприйняття та травматичний досвід дорослої свідомості – осмислення цієї взаємодії дозволяє глибше зрозуміти природу посттравматичної оповіді та художні механізми пам'яті.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Мета дослідження – з'ясувати специфіку поєднання наївної споглядальності дитинства з екзистенційною глибиною дорослого досвіду в новелістиці Галини Пагутяк та окреслити художні механізми цього синтезу.

Для досягнення мети поставлено такі завдання: 1) проаналізувати образно-психологічні моделі дитячого світосприйняття у новелах Г. Пагутяк; 2) визначити, яким чином авторка вводить у текст екзистенційні мотиви (самотність, межовість, час, пам'ять); 3) окреслити точки перетину дитячого та дорослого наративів у структурі новел; 4) дослідити міфологічні, символічні та інтертекстуальні чинники, що посилюють цю взаємодію; 5) узагальнити типологічні риси новелістики Г. Пагутяк у контексті сучасної української малої прози.

Методи дослідження. У роботі використано комплекс взаємодоповнювальних методів: структурно-семіотичний аналіз – для виявлення художніх кодів і символічних структур, що пов'язують дитяче та доросле сприйняття; психологічний метод – для інтерпретації внутрішнього світу персонажів і механізмів їхнього емоційного досвіду; міфопоетичний аналіз – для виявлення міфологічних архетипів, які організують смисли дитинства в новелах; наратологічний метод – для вивчення стратегії оповіді, точок зору та типів

наратора; інтертекстуальний аналіз – для простеження літературних ремінісценцій і культурних алюзій; порівняльно-типологічний метод – для зіставлення творів Г. Пагутяк із ширшим контекстом української новелістики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Галина Пагутяк народилася 26 липня 1958 року у селі Залокоть Дрогобицького району Львівської області. Дитинство минуло в селі Уріж – особливому для письменниці місці, яке вона неодноразово називала «своєю духовною батьківщиною», адже саме звідти походить її світоглядне відчуття землі, роду, традиції. Змалку Галина Пагутяк проявляла потяг до читання, казки та легенди становили основу її світосприйняття. У численних інтерв'ю вона наголошувала, що саме уріжський ландшафт – гори, ліси, річки, давні хати, а також усна народна творчість і старі перекази – сформували її внутрішній поетичний світ. Письменниця зазначала: «Я не придумую казок – я лише їх чую, коли ходжу полем чи дорогою до лісу. Вони живуть поруч зі мною» [1].

Після закінчення середньої школи Галина вступила до Львівського університету імені Івана Франка (1978–1980), а згодом продовжила навчання у Київському університеті імені Тараса Шевченка, який закінчила у 1983 році, отримавши філологічну освіту [1]. Отримані знання з української літератури, фольклористики та історії культури згодом стали теоретичною базою її художнього мислення. Після університету вона працювала у середній школі, вела гуртки з літератури та мистецтва, була науковою співробітницею Дрогобицького краєзнавчого музею, пізніше – Львівської картинної галереї, а також брала участь у правозахисній діяльності в центрі «Права людини не мають кордонів» [1]. Праця в освітньо-культурному середовищі, постійний контакт з історичними артефактами, людьми різних професій і життєвих доль дали письменниці глибоке розуміння духовної природи людини. Цей період життя формував у неї почуття соціальної відповідальності, глибокого співпереживання

та уваги до людської психології, що згодом стало головним елементом її художнього стилю [1].

Внесок Галини Пагутяк у сучасну українську літературу є надзвичайно значним і багатоплановим. Її творчість розглядається науковцями як явище, що поєднує неоміфологічне мислення, філософську глибину та особливу естетику медитативного письма, яка формує самобутній простір української новелістики кінця XX – початку XXI століття. Проза письменниці вирізняється інноваційним підходом до жанру новели та малої форми.

Однією з ключових ознак новелістики Галини Пагутяк є дитяча оптика, яка не лише визначає точку зору оповіді, а й створює фундаментальну інтерпретаційну рамку. Дитинство тут – не ностальгія і не біографічний досвід, а особливий спосіб бачення світу.

У сучасній гуманітаристиці «дитяча оптика» трактується як «спосіб світосприйняття, оснований на прямоті, відкритості, чуттєвості та символічності мислення» [14, с. 41]. Така оптика дозволяє художньому текстові: звільнитися від раціональних схем; поєднувати реальне й фантастичне без суперечностей; актуалізувати архетипні структури свідомості.

Для Г. Пагутяк дитина – не «малий дорослий», а істота з особливою духовною чутливістю, яка здатна сприймати світ до-слівно, до-логічно, у первісній чистоті. Через це в новелах виникають дві паралельні реальності: 1) зовнішня – дорослий світ подій і речей; 2) внутрішня – світ дитячих тлумачень, де буденне набуває містичного або символічного виміру.

Типові риси дитячої оптики у прозаїці Пагутяк: 1) міфологізація світу («А від мене папуга втік!» – і фраза стає знаком первісної самотності) [15]; 2) конкретність переживання (герой не філософує, а виявляє тривогу або радість); 3) «одушевлення» природи; 4) страх і захоплення як первинні емоції; 5) мовчання як форма висловлювання.

Особливо показовим є образ саду, який у дорослій свідомості є топосом пам'яті, а в дитячій – центром космосу: «Увійде в сад, ляже в сплутану духмяну траву...» [16].

Сад у цьому випадку поєднує дитячу мрію й екзистенційний досвід дорослого – обіцяє спасіння, але не гарантує його. У поєднанні новелістичної лаконічності, екзистенційної глибини та дитячої оптики у Г. Пагутяк формується унікальний тип письма. Його можна визначити як неоміфологічну екзистенційну новелу, або новелу-споглядання, що базується на внутрішньому ритмі, психологічній тиші та символічних відтінках. Таке письмо відповідає концепції «повільного читання» (slow reading), що характерне для модерністичної та постмодерної літератури, у якій важливим стає не сюжет, а спосіб переживання світу.

Дитяче світосприйняття є однією з концептуальних домінант новелістики Галини Пагутяк. У її художньому світі дитина постає не як маргінальний персонаж або носій наївності, а як автентичний суб'єкт пізнання, що здатен на глибинні, екзистенційно важливі інсайти. Саме дитяча оптика дозволяє письменниці створити унікальну модель бачення світу – поєднання первісної чистоти сприйняття та філософської напруги, де межа між реальним і ірреальним не є чіткою, а досвід болю та краси усвідомлюється з інтуїтивною точністю.

У сучасній гуманітаристиці дитяче світосприйняття визначається як «форма чуттєво-інтуїтивного мислення, в якій світ постає не сконструйованим логічно, а пережитим» [14, с. 41]. У Г. Пагутяк ця безпосередність мислення стає онтологічним принципом: дитина не інтерпретує, а «живе» світ, у якому кожен предмет має голос, а кожна тінь – значення.

У новелі «Гола дитина, або ще одна новорічна історія» дитина зупиняється в голому просторі міста: «А від мене папуга втік!» – каже маленька героїня, і ця фраза позначає не пустощі, а втрату опори, перший досвід екзистенційної

самотності [15]. Тут дитячий голос оголює прихований трагізм дорослого світу, у якому поряд із святковим блиском існує повна байдужість.

Психологи визначають, що дитяча свідомість схильна до синкретичного мислення, де емоційне, раціональне і міфологічне єдині [17, с. 91]. Це глибоко відчувається в новелах Г. Пагутяк, де герої-діти не розділяють природне і надприродне. У новелі «Потрапити в сад» дитина входить у простір, який водночас є реальним і сакральним: «Увійде в сад, ляже в сплутану духмяну траву...» [16]. Для неї сад – це не лише територія ігор, а центр світу, місце, де буття відчувається найбільш первісно.

У Г. Пагутяк дитина не є ідеалізованою істотою. Внутрішній світ маленьких героїв пронизаний страхом розлуки, тривогою перед невідомим, гострим відчуттям чужості, яке у дорослих часто атрофоване. У новелі «Сліпуче лице осені» героїня зізнається: «Ми ніколи нічого не будемо знати про свого ближнього» [18]. Ця фраза, що звучить із дитячої свідомості, фактично формулює екзистенційну засаду людської самотності.

У новелі «Потонула душа» зникаюче в сутінках село сприймається дитиною як космічна зміна, як «кінець світу у власній кімнаті»: «У сутінках село щезало» [19]. Тут засвітлений страх небуття – чистий, не відрефлексований, первинний. Для Г. Пагутяк мовчання – це не відсутність комунікації, а спосіб буття дитини у світі, «мова глибини». У новелі «Душа метелика» читаємо: «Надвечір треба розмовляти тихо, щоб не почув дощ...» [20, с. 139–140]. Тиша і мовчання – форми, у яких дитина входить у космос речей, де все взаємопов'язане.

Письменниця працює з дитячою свідомістю як з архетипною, «додискурсивною». На думку К. Юнга, дитинство є сферою, де зберігається найтісніший зв'язок із колективним несвідомим, тому діти схильні до створення мікроміфологій [21, с. 261].

У новелах Г. Пагутяк дитина «міфологізує» світ, надаючи предметам сакрального значення: тварини – посланці інших світів (папуга, метелик); сад – простір ініціації; дорога – межа переходу; тиша – форма присутності Іншого; сутінки – «щілина між світами».

У новелі «Душа метелика» дитина відчуває невидиме: «Відкривається щілина між світами» [20, с. 139]. Таким чином, міфологічна оптика не є прикрасою – це спосіб бути в реальності, яким дитина володіє природно, а дорослий мусить здобувати через духовний досвід.

Екзистенційні мотиви, що лежать в основі новел Г. Пагутяк, часто «проговорюються» крізь дитячу перспективу. Саме дитячий погляд дозволяє оголити вразливість буття, загрозу зникнення, крихкість людського існування, а також потребу в любові та взаємності. Парадокс у тому, що дитина у Г. Пагутяк – це наймудріший інтерпретатор буття, бо її свідомість не затьмарена раціональністю й соціальними ролями. Як зазначає Н. Журба, «дитячий погляд у Пагутяк – це шлях до архетипної пам'яті, до витoku смислу» [2, с. 55]. У «Калиновій сопліці» дитина реагує на красу майже болісно: «– Як у раю!» – вигукує вона, і ці слова одночасно містять і захоплення, і тривогу [22]. Рай тут – не утопія, а межа між красою і смертельною небезпекою, що дорослі бачать лише після трагедії, а дитина – інтуїтивно.

У Г. Пагутяк дитина часто є єдиною, хто здатний утримувати пам'ять, тоді як дорослі її втрачають. Дитинство стає джерелом етичної прозорості, незіпсованої здатності до співчуття. У «Потрапити в сад» пам'ять дитини зберігає образ дому як втраченої Едемської цілісності: «На вокзалах, як правило, сади не ростуть» [16]. Цей вислів – спроба повернути цілісність у світ хаосу. Етична інтуїція, властива дитині, відкрита й прозора. Саме тому вона може відчувати неправду світу інтенсивніше, ніж дорослий. Як підкреслює О. Гальчук, «дитинство у Пагутяк – це етичний абсолют, через який вимірюється дорослий світ» [3, с. 23].

Дитяче світосприйняття в новелах Галини Пагутяк – не тематична прикраса й не ностальгійний мотив. Це художній метод, психологічний інструмент і філософська модель, що дозволяє авторці оголити фундаментальні екзистенційні істини. Дитина у її текстах – суб'єкт пізнання, міфотворець, хранителька пам'яті, носій правди й свідок граничних ситуацій. Саме завдяки дитячій оптиці новели Г. Пагутяк набувають тієї «тихої глибини», яка робить їх частиною європейської традиції екзистенційної прози.

У новелах Галини Пагутяк дитяча оптика й дорослий досвід формують складну систему подвійного бачення світу: дитина сприймає реальність як подію буття, дорослий – як випробування смислу. На перетині цих двох модусів виникає особливий тип наративної чутливості, що і визначає характер її новелістики. Дитина у текстах Г. Пагутяк є не тільки персонажем, а й методом пізнання, тоді як дорослий виконує функцію рефлексивного свідка, котрий усвідомлює те, що дитина лише відчуває. Саме таким чином авторка вибудовує діалог між «ще не» (дитинство) і «уже» (дорослість), де обидва полюси виявляють свою онтологічну неповноту.

Дорослі персонажі новел Г. Пагутяк живуть у стані постійної межовості – на кордоні між буттям і небуттям, пам'яттю і забуттям, смислом і його розпорошенням. Їхній досвід характеризує те, що М. Гайдеггер назвав «приготованістю до кінцівки» – здатністю бачити час як обмежений [23, с. 312]. У новелі *«Потонула душа»* дорослий голос промовляє крізь спогад: «У сутінках село щезало» [19]. Це не лише опис ландшафту, а й екзистенційна метафора зникання всього знаного: дому, дитинства, самого себе. У *«Сліпучому лиці осені»* доросла героїня формулює фундаментальну самотність: «Ми ніколи нічого не будемо знати про свого ближнього» [18]. Тут артикулюється модус радикальної непроникності іншого, один із центральних екзистенційних мотивів новелістики письменниці.

У «Гола дитина» дорослий світ виявляється сліпим і байдужим до дитячої трагедії: «А від мене папуга втік!» – кричить дитина, але дорослі не чують [15]. Омела дитячого болю – це оголений екзистенційний досвід покинутості, який дорослий намагається відсторонити.

Таким чином, дорослі персонажі Г. Пагутяк живуть у режимі втрати, тоді як діти – у режимі відкритості. Поєднання цих режимів створює «подвійну свідомість» оповіді.

Г. Пагутяк застосовує щонайменше чотири текстові механізми, які дозволяють гармонізувати дві перспективи – наївну дитячу та екзистенційно заглиблену дорослу. Найчастіше Г. Пагутяк поєднує пізнання дитини та дорослого за принципом «внутрішнього діалогу», де голос досвіду супроводжує або коментує голос сприйняття. У «Душі метелика» дитяча оптика сприймає світ як магічний простір: «Надвечір треба розмовляти тихо, щоб не почув дощ» [20 с.139]. Це віра у взаємодію з природою. Дорослий читач розуміє: мовчання тут – захисна стратегія і психічна оборона.

Один предмет або подія одночасно має дві інтерпретації: дитячу (поетичну, сяючу, міфологічну) і дорослу (екзистенційну, тривожну, раціональну). У «Потрапити в сад»: «Увійде в сад, ляже в сплутану духмяну траву...» [16]. Для дитини це – казковий простір. Для дорослого – ностальгійний втрачений образ, символ дому, який неможливо повернути. Дитина «одухотворює» світ, дорослий – осмислює його. Злиття цих двох модусів створює оригінальний тип чудесного реалізму Г. Пагутяк.

На рівні мови Г. Пагутяк поєднує прості дитячі висловлювання та філософські ремарки дорослого «Я». Г. Пагутяк не протиставляє дитяче і доросле бачення; вона показує їх як дві необхідні частини повноти досвіду. Дитина відкриває те, що дорослий забув. Дорослий озвучує те, що дитина відчуває. У цьому синтезі дитячий погляд повертає світові первісність, дорослий – осмислює трагізм існування, текст – стає простором зустрічі. Тому новела у

Г. Пагутяк – це форма етичної пам’яті, що поєднує те, що втрачає дорослий, і те, що знає дитина.

Висновки. Поєднання дитячого та дорослого погляду у новелах Г. Пагутяк формує унікальну наративну структуру, де дитяча безпосередність відкриває сутність, а доросла рефлексія надає їй смислової глибини. Це робить її новелістичний світ не лише естетично особливим, а й філософськи значущим: у ньому буття постає через крихкість, страх, красу, втрату та пам’ять – у всіх їхніх екзистенційних вимірах.

Дослідження довело, що новелістика Галини Пагутяк вибудовує унікальний художній простір, де дитяче й доросле бачення світу перебувають у постійному діалозі, відкриваючи глибинні смисли людського існування. Дитяча наївність у її текстах – це шлях до правди, а доросла екзистенційність – форма її осмислення. Саме на перетині цих двох перспектив народжується той неповторний поетико-метафізичний світ, який робить новелістичний доробок письменниці феноменом сучасної української літератури.

Список використаних джерел

1. Бокшань Г. Неоміфологізм у художній прозі Галини Пагутяк : дис. ... канд. філол. наук. Київ–Херсон, 2017. 237 с.
2. Журба С. В. Інтертекстуальні зв’язки малої прози Галини Пагутяк. *Наукові записки ТНПУ. Серія: Літературознавство*. 2016. Вип. 44. С. 54–58.
3. Гальчук О. М. Мала проза Галини Пагутяк як метановелістика. *Studia Methodologica*. 2024. № 58. С. 17–26.
4. Войтенко О. Дитяча свідомість як наративний ресурс у новелах Галини Пагутяк. *Слово і час*. 2020. № 6. С. 45–53.
5. Гуменюк К. Екзистенційний хронотоп малої прози Галини Пагутяк. *Літературознавчі обрії*. 2021. № 28. С. 112–121.

6. Дашкевич М. Феномен дитинства у прозі українських письменниць ХХІ століття. Львів : ЛНУ ім. І. Франка 2022. 248 с.
7. Єрмоленко С. Поетика мовчання у новелах Галини Пагутяк. *Філологічні студії*. 2020. № 3. С. 66–75.
8. Ільницька М. Міфологізація дитячого погляду у сучасній українській новелі. *Сучасна українська література*. 2021. № 9. С. 90–98.
9. Ковальчук Л. Травматичний досвід і дитяча оптика в жіночій новелістиці початку ХХІ століття. *Наукові праці КДПУ*. 2023. № 12. С. 27–36.
10. Лисенко Р. Образ дому як екзистенційний центр у творах Галини Пагутяк. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2022. Вип. 70. С. 144–153.
11. Мельник О. Емблематика дитинства та її метафізичні виміри у новелах Галини Пагутяк. *Українська літературознавча школа*. 2024. № 11. С. 101–110.
12. Островська Ю. Інфантильна мова наратора як художня стратегія у сучасній українській прозі. *Дискурс*. 2019. № 7. С. 58–67.
13. Терлецький С. Топос дитинства у психологічній прозі 2010–2020-х років. Київ : КММ, 2023. 192 с.
14. Підопригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література. <https://doi.org/10.33294/2523-4234-2021-31-1-92-113>
15. Пагутяк Г. М. Гола дитина, або ще одна новорічна історія. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3532>
16. Пагутяк Г. М. Потрапити в сад (повний текст). URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3529>
17. Виготський Л. Мислення і мова. Київ : Радянська школа, 1982. 432 с.
18. Пагутяк Г. М. Сліпуче лице осені. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3535>

19. Пагутяк Г. М. Потонула душа. URL:
<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3539>
20. Пагутяк Г. М. Душа метелика. URL:
<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3544>
21. Махній М. М. Історія психології: навчальний посібник . Київ : Видавничий Дім “Слово”, 2016. 472 с.
22. Пагутяк Г. М. Калинова сопілка. URL:
<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3536>
23. Гайдеггер М. Будувати, проживати, мислити . Харків : Фоліо, 1998. С. 313–332.